

Täysistunto

Keskiviikko 18.9.2024 klo 14.00—19.09

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 72/2024 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Tähänkin keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia, ja jos puhujalistaa ei ehditä käydä loppuun, asian käsittelyä jatketaan sitten muiden asiakohtien jälkeen. — Ministeri Juuso, esittelypuheenvuoro.

Keskustelu

17.09 Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Suomessa on arviolta noin 10 000 rekisteröityä sosiaali- ja terveysalan yhdistystä ja säätiötä. Ne toimivat muun muassa kansanterveystyön, lastensuojelun, vammaisasioiden, vanhustenhuollon, päihdeasioiden ja monella muulla toimialalla.

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen toiminnalla on yhteyksiä julkiseen sosiaali- ja terveyshuoltoon. Järjestöjen omaehtoinen yleishyödyllinen toiminta auttaa ja tukee etenkin yhteiskunnassa heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä monimuotoisesti. Se tiivistää olennaisesti yhteiskunnan turvaverkkoa. Osa yhdistyksistä ja säätiöistä toimii myös markkinaehtoisten palvelujen tuottajina. Palvelutuotannossa korostuvat ne sosiaalipalvelut, jotka eivät ole taloudellisesti kiinnostavia voittoa tavoitteleville toimijoille. Yhdistyksillä ja säätiöillä on tärkeä rooli hyvinvoinnin, terveyden ja osallisuuden edistämiseksi. Järjestöjen organisoima ja ylläpitämä toiminta on monilla aloilla kasvanut laajaksi vertaistoiminnaksi.

Kolmannen sektorin toiminta pohjautuu keskeisesti vapaaehtoistyölle. Toiminnan rahoitus on tarpeen muun muassa vapaaehtoistyön järjestäytymistä, työn edellytyksiä ja koordinaatiota varten. Pienimmissä järjestöissä ei yleensä ole palkattua henkilöstöä, vaikka niissä saattaa olla yksi yhdistykseen työsuhteessa oleva työntekijä.

Sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoitus on Suomessa keskeisesti julkisen sektorin varassa. Valtion talousarviosta myönnetään valtionavustuksia terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen eli STEA-avustuksiin. Nämä avustukset ovat suurimmalle osalle alan yhdistyksistä ja säätiöistä merkittävin rahoituksen lähde. Terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen myönnettävillä avustuksilla rahoitetaan valtakunnallisia, alueellisia ja paikallisia yhdistyksiä ja säätiöitä. Terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseen on myönnetty vuonna 2024 eli tänä vuonna yhteensä 383 miljoonaa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 87/2024 vp

euroa valtionavustusta, joka jaetaan yleishyödyllisille yhteisöille ja säätiöille. Avustuksia myönnettiin 789 hakijalle yhteensä 1 797 avustuskohteeseen.

Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annettua lakia. Ehdotuksen mukaan valtionavustusten takaisinperintä siirrettäisiin sosiaali- ja terveysministeriöltä Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskuskuksen STEAn tehtäväksi. STEA on sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva erillisviranomainen.

Nykyisessä hallitusohjelmassa on linjattu yleisesti, että hallituksen tavoitteena on liian sääntelyn purkaminen ja hallinnollisen taakan keventäminen. Tämän esityksen tavoitteena on hallitusohjelman mukaisesti keventää hallinnollista taakkaa, mikä liittyy nykymuotoiseen STEA-avustusten takaisinperintään. Muutos selkeyttää, yksinkertaistaa ja nopeuttaa STEA-avustuksiin liittyviä hallinnollisia menettelyjä. Tavoitteena on myös selkeyttää valtionapuviranomaisten työnjakoa sosiaali- ja terveysministeriön ja STEAn kesken.

Ehdotuksen vaikutukset ovat luonteeltaan hallinnollisia ja verrattain vähäisiä. Ehdotettu muutos, missä STEA käsittelee ja ratkaisee takaisinperintäasiat, todennäköisesti nopeuttaa käsittelyä. Nopeampi takaisinperintäasioiden käsittely on avustuksia saaneiden järjestöjen edun mukaista. Lisäksi ehdotettu muutos mahdollistaa valtionapuviranomaisen takaisinperintäasioiden käsittelyn integroimisen nykyistä paremmin osaksi STEA-avustusten käytön valvontaa.

Sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annettu laki on sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen myönnettäviin avustuksiin, niin sanottuihin STEA-avustuksiin, sovellettava erityislaki. Valtionavustuksiin sovelletaan yleislakina valtionavustuslakia. Tämä laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2025.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitoksia ministerille. — Ja sitten edustaja Laiho.

17.14 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen lakiesityksessä valtionavustusten takaisinperintä siirrettäisiin sosiaali- ja terveysministeriöltä Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskuskuksen STEAn tehtäväksi. STEA on sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva erillisviranomainen.

Tämä on erittäin kannatettava esitys, niin kuin ministeri täällä kertoi. Se selkeyttää ja yksinkertaistaa työnjakoa ja on järkevää byrokratian vähentämistä, ja myös valvonta on tällöin yksissä käsissä. Tämä on järkevää lainsäädäntöä ja myöskin hyvää osittaista normien purkamista kaikissa niissä paikoissa, missä se on mahdollista.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lindén.

17.15 Aki Lindén sd: Arvoisa rouva puhemies! Äskeisen keskustelun lopuksi ministeri Ikonen totesi arvokasta työtä tekevät järjestöt, ja myös ministeri Juuso puhui tässä hyvin lämpimästi järjestöistä ja mainitsi niiden suuren lukumäärän Suomessa.

Mehän varmasti monet nykyisin valmistaudumme eri keskusteluihin sillä tavalla, että me niin sanotusti googlaamme asioita ja haemme sieltä taustatietoa. Kun minä googlasin nyt käsiteltävän asian otsikon, niin sieltä tuli SOSTEn seuraava tiedote, jossa lukee näin: ”Päivitettyjen kehysriihitietojen mukaan sote-järjestöjen avustusleikkaus on noin 130 miljoonaa euroa, ja leikkaukset alkavat porrastetusti jo ensi vuodesta alkaen. Vuonna 2024 STEAn jaettu avustus oli 384 miljoonaa euroa. Arvio tulevien vuosien jaettavasta avustuk-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 87/2024 vp

sesta on: 303 miljoonaa euroa, 278 miljoonaa euroa ja 253 miljoonaa euroa.” No, myönnän nyt itse, että tämä avustusten rahallinen summa ei ole meillä nyt käsittelyssä, vaan on hallinnollinen muutos takaisinperinnän järjestämisestä STM:n sisällä — itse asiassa STM-viranomaiselta STEAlle, joka on STM:n sisällä oleva viranomainen. Mutta niin kuin sainoin: kun otsikon laitoin tiedonhakuun, niin sieltä tuli ehkä tämä sisältöasia voimakkaammin esille, ja tämä on tietysti valitettava kehitys, jonka tässä äsken totesin.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Räsänen, Joona.

17.17 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Nyt todella käsittelyssä on hyvinkin tekninen muutos, jolla tätä takaisinperinnästä vastaavaa tahoa nyt näiden valtionavustusten osalta muutetaan, mikä todella nyt sitten koskettaa sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalaa, ja totta kai tämä siltä osin koskettaa monia järjestöjä, mikäli nyt sitten on tilanne, missä takaisinperinnän kohteena ovat. Todella taho, joka jatkossa nämä avustukset takaisin perii, tämän esityksen myötä muuttuu. Sinänsä tätä muutosta, niin kuin ministerikin tuossa omassa avauspuheenvuorossaan kävi läpi, voi pitää ihan kyllä perusteltuna.

Mutta tässä laajenmassa kokonaisuudessa, kun mietitään näitä valtionavustuksia, kyllä kaipaisin, että pääsisimme jonain päivänä käsittelemään tätä valtionavustusten kokonaisuudistusta, jota useampi taho on myös aikaisemmin esittänyt. Sehän liittyy niin näihin maksatuksiin kuin varmasti tähän takaisinperintään ja ylipäättänsä siihen, millä tasolla meillä nämä valtionavustukset ovat. Tästä asiasta on itse asiassa valtiovarainministeriö jo ennen viime eduskuntavaaleja, kun julkaisi tämän oman rakennekartoituksen... Sielläkin todetaan, että tämä valtionavustusten pottihan, siis kattaen kaikki valtionavustukset, on varsin valtava. Sehän käsittää noin nelisen miljardia euroa erilaisia avustuksia erilaisiin kohteisiin, mistä nämä järjestöjen avustukset, totta kai, ovat vain pieni osa. Tästä kuitenkin sellaista koottua tietoa esimerkiksi eri käyttötarkoituksista ja siitä, mihin kaikki menee, ei valitettavasti meillä ole. Senpä takia toivoisin, että ylipäättänsä kun puhutaan tässäkin asiassa nyt kuitenkin näiden avustusten takaisinperinnästä, niin muistettaisiin, että ylipäättänsä meidän koko valtion avustusjärjestelmä tarvitsisi kokonaisuudistuksen.

Tällä hetkellähan istuu tämä parlamentaarinen työryhmä, joka pohtii enemmänkin järjestöjen näkökulmasta nyt tätä avustuskokonaisuutta ja sitä, minkälaisia muutoksia siellä mahdollisesti pitäisi tehdä. Tätä työtä tietenkään ei helpota se, että ennen kuin ollaan päädytty edes minkään näköisiin ratkaisuihin, niin hallitus todella toteuttaa nyt ensi vuodesta alkaen hyvinkin mittavat talouden tasapainotukset nimenomaan näiden järjestöjen avustuksiin. Senpä takia olisin pitänyt perustellumpana, että ennen kuin lähdetään katsomaan, pitääkö joissakin yksittäisissä asioissa myös avustuksia hieman tarkistaa alaspäin — pidän sitä ihan ymmärrettävänä tässä taloudellisessa tilanteessa — olisi ollut kuitenkin syytä tämä kokonaisuudistus tehdä, jolloin myös ne yksittäiset muutokset niihin avustuksiin olisivat olleet huomattavasti oikeudenmukaisempia. Nyttenhän, kun operoidaan vaan nykyisessä järjestelmässä, tosiasiallisesti esimerkiksi tässä asiakokonaisuudessa nämä sosiaali- ja terveysalan järjestöt kantavat hyvinkin ison taakan koko siitä leikkauksesta, joka kohdistuu näihin valtionavustuksiin, ja pidän tätä kyllä kohtuuttomana myös näiden toimijoiden osalta.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Haluaako ministeri kommentoida? — Olkaa hyvä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 87/2024 vp

17.20 Sosiaali- ja terveysministeri Kaisa Juuso (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun tässä nyt on aikaa, niin kommentoin nyt edustajien Lindén ja Räsänen puheenvuoroja, vaikka ne nyt eivät ihan suoraan tähän käsiteltävään hallituksen esitykseen liitykään.

Sote-järjestöjen avustukset tosiaan ensi vuonna tulevat laskemaan 80 miljoonaa euroa. Kuitenkin noin 75:tä prosenttia yhdistyksistä tämä ei koske — suurinta osaa yhdistyksistä — vaan STEA pyrkii rajaamaan niitä tietyillä ehdoilla. Ja kyllä, vuonna 26 leikkaukset liisääntyvät ja näin poispäin. Tämä on valtion taloudellinen tilanne huomioon ottaen tehty myöskin sen vuoksi, että saisimme nämä julkisen talouden kustannukset kuriin.

Mitä tulee edustaja Räsänen puheenvuoroon, tosiaan tämä parlamentaarinen ryhmähän tekee tällä hetkellä työtä eduskunnassa. Muistan, että on olemassa jo tällainen nettisivu, mihin on koottu yhteen kaikki erilaiset avustustahot. Valitettavasti en nyt muista sen nettisivun osoitetta, mutta sellainen on olemassa. Laura Huhtasaarelta voi kysyä, hän toimii tämän parlamentaarisen ryhmän puheenjohtajana. Muistan, että kävinkin itse katsomassa sitä, ja siellä oli hyvin koottu eri ministeriöiden ja eri tahojen antamia avustuksia, ja niitä pääsi siellä katsomaan vähän lähemmin. Pidin sitä jo siinä vaiheessa erittäin hyödyllisenä, vaikka se olikin keskeneräinen. Kyllähän tämä työ on menossa, ja varmaan jatkossa ja viimeistään sitten seuraavissa hallitusneuvotteluissa otetaan tämäkin asia esille. — Kiitoksia.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.